

דצמבר 2013

נשים סוג ב'

כיצד ארגוני זכויות האדם נכשלו בהגנה על נשים במזרח התיכון

תקציר

אן הרצברג, מחברת

סדרת המחקרים של NGO Monitor

NGO MONITOR

המחברת מבקשת להודות ליעל ישראל ולנפתלי בלנסון על הסיוע במחקר ובעריכה

תמונת שער : סוכנות הידיעות AP

מכון המחקר הירושלמי NGO Monitor מספק מידע וניתוח, פועל לשקיפות ותומך בשיח ציבורי על הדוחות והפעילויות של ארגונים לא-ממשלתיים הפעילים במסגרת הסכסוך הערבי-ישראלי, והטוענים לקידום זכויות אדם ואג'נדה הומניטרית.

שדרות בן-מימון 1

ירושלים 92262, ישראל

טלפון : 02-5661020

פקס : 077-5117030

mail@ngo-monitor.org

www.ngo-monitor.org.il

העמותה לאחריות ארגונים לא-ממשלתיים (ע"ר) #580465508

תקציר

"האביב הערבי" של שנת 2011 הצית שביב של תקווה ששינוי דמוקרטי מהותי עתיד להתרחש במזרח התיכון, אזור הנשלט בידי משטרים אוטוקרטיים רודניים. היעדר הזכויות והחירות הבסיסית לנשים במדינות האזור הוא אחת ההתגלמויות השערורייתית ביותר של הדיכוי מצד משטרים אלו. התקווה שסילוק העריצים בתוניסיה, מצרים, תימן ולוב ב-2011, וכן ההפגנות שהתרחשו במקומות אחרים, יביאו עימם רפורמות בסיסיות, בייחוד כלפי נשים, לא התגשמה למרבה הצער.

זכויות נשים חיוניות לחברה בכללותה. מחקרים רבים הדגימו כי זכויות נשים "הן קריטיות להתפתחות כלכלית, חברה אזרחית פעילה וממשל תקין".¹ הבנק העולמי מדגיש כי שוויון לנשים הוא כשלעצמו מטרת פיתוח מרכזית.² נמצא כי קידום זכויות נשים הוא הדרך הטובה ביותר לשיפור "בריאות, תזונה וחינוך; עצירת התפשטות נגיף האיידס; בניית ארגונים קהילתיים איתנים וברי קיימא ועידוד דמוקרטיה שצומחת מלמטה".³ החוקר סטיבן פיש מצא כי במדינות "שדוחקות נשים לשוליים" יש "פחות קולות אנטי-אוטוריטאריים בפוליטיקה ויותר גברים המשתייכים לארגונים דתיים ופוליטיים קיצוניים- שני גורמים שמכשילים דמוקרטיה".⁴

נשים במזרח התיכון זוכות למעט זכויות. על פי דו"ח הפיתוח האנושי הערבי, "אין אף מקום בעולם הערבי בו נשים נהנות משוויון זכויות עם גברים",⁵ והן "נשארות בשוליים במערכות הפוליטיות הערביות".⁶ במדד פער המגדר העולמי לשנת 2012, המזרח התיכון וצפון אפריקה דורגו במקומות הנמוכים ביותר מכל האזורים בעולם, כאשר שש מתוך עשר המדינות שדורגו בתחתית השתייכו לאזור זה.⁷ איחוד האמירויות היא המדינה שדורגה במקום הגבוה ביותר באזור אך גם היא דורגה רק במקום ה-107 מתוך 136.⁸ חוקי המעמד האישי מפלים נגד נשים בענייני נישואין, גירושין, משמורת ילדים ודיני ירושה. בחלק מהמדינות ישנן מערכות אפטרופסות מדכאות, המגבילות את חופש התנועה של נשים, חופש הביטוי והיכולת להתפרנס. מנהגים תרבותיים מדכאים כגון נישואי ילדים, מילת נשים, פוליגמיה ורצח "על חילול כבוד המשפחה" נפוצים באזורים אלו. החיבור של גורמים אלו עם הזדמנויות חינוכיות לא מספקות,

¹ Isobel Coleman, "The Payoff from Women's Rights," *Foreign Affairs* 83 (2004) available at <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/fora83&div=48&id=&page=>

² World Bank, *World Development Report: Gender Equality and Development*, Washington DC (2012) at 3 available at <http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2012/Resources/7778105-1299699968583/7786210-1315936231894/Overview-English.pdf>.

³ *Id*

⁴ Coleman, *supra* note 1.

⁵ United Nations Development Programme, *The Arab Human Development Report 2004: Towards Freedom in the Arab World*, United Nations Development Programme Regional Bureau for Arab States (2005) at 92 available at <http://www.arab-hdr.org/publications/other/ahdr/ahdr2004e.pdf>.

⁶ United Nations Development Programme, *Arab Human Development Report 2002: Creating Opportunities for Future Generations*, United Nations Development Programme Regional Bureau for Arab States (2002) at 9 available at <http://www.arab-hdr.org/publications/other/ahdr/ahdr2002e.pdf>.

⁷ Ricardo Hausmann, Laura D. Tyson, and Saadia Zahidi, *The Global Gender Gap Report 2012*, World Economic Forum (2012) at 17, "Figure 2: Regional performance on the Global Gender Gap Index 2012" and at 8-9 "Table 3a: The Global Gender Gap Index 2012 rankings: comparisons with 2011, 2010, 2009, 2008, 2007 and 2006" available at http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2012.pdf.

⁸ *Id.*

שיעור גבוה ביותר של אנאלפביתיות, החוקים והמנהגים השבטיים יוצרים סביבה בה ישנה אפליה בתיאוריה ובפועל. היעדר חירות לנשים במזרח התיכון מהווה את אחת הבעיות החמורות ביותר של זכויות אדם בעולם כיום ואת אחד האתגרים המשמעותיים ביותר לאזור.

מהפכות ה"אביב הערבי", אשר התחילו בתוניסיה בדצמבר 2010, נתפסו בהתלהבות כהתחלה חדשה בשביל המזרח התיכון. למרות זאת, כפי שצוין על-ידי מועצת אירופה, "לא היה שיפור משמעותי כלשהוא בחייהן של הנשים".⁹ מומחים נוספים ציינו כי "אין ערובה שפעילי זכויות הנשים יהיו מסוגלים להפוך את פעילותם לרווחים כלכליים, חברתיים ופוליטיים ארוכי טווח", ושקיימת "דאגה שנשים ייחוו הידרדרות בזכויותיהן".¹⁰ נשים רבות חוו הדרה מהממשלות החדשות וצפו במעמדן נע "מדחיקה לשוליים במשטרים מדכאים ולדחייה מוחלטת במשטרים האסלאמיים".¹¹ תחזיות עגומות אלו משתקפות בשינויים במדד פער המגדר העולמי. בשנת 2012, שנה לאחר המהפכות, מדד רוב המדינות במזרח התיכון צנח או נשאר בתחתית הסקר.

החשיבות הרבה לזכויות הנשים ותרומתן להתפתחות החברה, קידום דמוקרטיה ליברלית וחיזוק זכויות אדם נוספות, צריכות לתפוס מקום מרכזי בקרב ארגוני זכויות האדם המובילים, ובעיקר אמנסטי אינטרנשיונל ו-Human Rights Watch (להלן: HRW). כפי שמוזכר לעיל, מכיוון שזכויות הנשים הן הכי פחות מוגנות במדינות המזרח התיכון, יהיה זה הגיוני שארגונים אלו יפנו משאבים משמעותיים כדי לקיים קמפיינים לקידום זכויות נשים במזרח התיכון.

כארגונים לא-ממשלתיים בעלי תקציב בסדר גודל של תאגידי בינלאומיים והשפעה אדירה על מקבלי החלטות ועל מסגרות האו"ם, לאמנסטי ול-HRW יש יתרון משמעותי בהובלת נושא זכויות הנשים במזרח התיכון. מחקר ופעילות מצדם של ארגונים אלו יכולים להעלות את הנושא על סדר היום הבינלאומי. לעומת זאת, התעלמותם של אמנסטי ו-HRW מהפרות זכויות הנשים עלולה להוביל את התקשורת, האקדמיה ומקבלי החלטות למסקנה שבעיות אלו אינן חמורות מספיק על מנת להקדיש להן תשומת לב.

למרות יתרונותיהם, קמפיינים של זכויות נשים במזרח התיכון לא היוו גורם משמעותי בקביעת סדרי העדיפות של אמנסטי ו-HRW. בעוד לארגונים אלו ישנה התדמית בה ברור כי הם מתעדיפים זכויות נשים, ניתוח כמותי ואיכותני של פעילות הארגונים בין השנים 1990-2011 מראה כי הנחה זו למעשה משוללת יסוד. הקמפיינים של אמנסטי ו-HRW בדבר זכויות נשים במזרח התיכון היו ספורדיים, ללא סגור מסודר ומטרות מוגדרות. במקום זאת, ארגונים אלו בחרו לעסוק בנושאים של מעצרים פליליים, סכסוכים מזוינים ולוחמה בטרור. לעיתים, נראה

⁹ European Union, Parliamentary Assembly, Resolution 1873, (2012) available at <http://assembly.coe.int/ASP/Doc/XrefViewPDF.asp?FileID=18249&Language=EN%20>.

¹⁰ Isobel Coleman, "Is the Arab Spring Bad for Women?" *Foreign Policy Magazine* (20 Dec. 2011) available at http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/12/20/arab_spring_women.

¹¹ Rola Dashti in Kendra Heideman and Mona Youssef, eds. *Reflections on Women in the Arab Spring*. Woodrow Wilson International Center for Scholars (2012) at 3 available at http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/International%20Women%27s%20Day%202012_4.pdf.

See also Rabia el Morabet Belhaj and Anje Wiersinga. *Wishes, Demands, and Priorities of National and Regional Women's Organisations in the MENA Region*. Rep. N.p.: International Alliance of Women (2013) available at http://www.coe.int/t/ngo/Source/IAW_arab_spring_report.pdf.

שהאגינדה של ארגונים אלה מונעת על-ידי נושאים בעלי עניין תקשורתי נרחב ואירועים מרכזיים בעולם, או כניסיונות לסכל את מדיניות ארה"ב. בגלל סדרי העדיפויות בקביעת האגינדה של ארגונים אלו, כמות הקמפיינים לזכויות נשים במזרח התיכון הייתה קטנה יחסית בין השנים 1990-2011. לא נכתבו דו"חות בעניין על חלק ממדינות המזרח התיכון ובמקרים אחרים רוכזו הדיווחים על הפרות זכויות מצדן של ממשלות. כתוצאה מכך, ארגונים לא-ממשלתיים אלו לא היו מוכנים באופן ראוי להתמודד עם תהפוכות ה"אביב הערבי".

בשלהי ה"אביב הערבי", קמפיינים מתמשכים של ארגונים אלו היו יכולים להיות חשובים אף יותר בהינתן העלייה בכוחן של המפלגות האסלאמיסטיות, וההידרדרות במצב זכויות הנשים באזור. ישנה תחושת דחיפות בקרב פעילות לזכויות נשים על כך שצריך "ליצור גוף של לובי וסנגור לקידום זכויות"¹² על מנת למנוע הידרדרות נוספת. תקופה זו של אי-ודאות לא נוצלה על-ידי אמנסטי ו-HRW לקידום קמפיינים לזכויות נשים. בעוד הכיסוי התקשורתי גבר יחסית לתקופה שלפני 2011, קידום קמפיינים המתמקדים ספציפית בזכויות נשים אינם המיקוד העיקרי של ארגונים אלו במזרח התיכון, והקמפיינים נשארים בשוליים לאור גורמי הליבה הקובעים את האגינדה של הארגונים.

בדו"ח זה מובאים מספר מקרי בוחן, כולל דיווחי אמנסטי ו-HRW בנושא הנשים במזרח התיכון בשנים שקדמו ל-2011, גישת הארגונים כלפי רפורמות לכאורה בזכויות נשים, עליית הממשלות האסלאמיות בשלהי ה"אביב הערבי", וסכסוכים כתוצאה מהאגינדה הפוליטית של ארגונים אלו. פעילות העבר של אמנסטי ו-HRW בנושא זכויות הנשים מצביעה על כך שעל שני הארגונים לבצע בדיקה רצינית וכוללת של המתודולוגיה, הגדרת האגינדה והאידיאולוגיה על מנת להבטיח שנושא זכויות הנשים מקבל את מלוא החשיבות המגיע לו.

בהתייחס לאמנסטי, לדוגמא, שירותי ייעוץ חיצוניים שנשכרו על-ידי הארגון כדי להעריך את קמפיין זכויות הנשים שלו מצאו כי "ישנו סיכוי קטן כי ביכולתו של אמנסטי אינטרנשיונל להשתמש ב'עצמה' שלו (מוניטין, משאבים, עבודות המחקר וקמפיינים) בכדי 'לשנות את השיח הגלובלי', ולהפוך [אלימות נגד נשים (VMA - Violence Against Women)] לבלתי קבילה"¹³. עוד סיכמו כי "נושא זכויות הנשים עדיין אינו חלק מה-DNA של אמנסטי"¹⁴. באופן מטריד, הם אף ציינו בעיות רבות, ובהן שהקמפיינים החדשים "נעדרים כל ניתוח מפורש או מחויבות לזכויות נשים, על אף המחויבות לנושא [בתוכנית האסטרטגית של אמנסטי]"¹⁵, כמו כן "חלק מאנשי הצוות לא רואים את הצורך ללמוד על הנושא או לעבוד בתחום זכויות הנשים; נראה כי זה עדיין נתפס כאופציונלי"¹⁶, ו"בסיומה של [תוכנית האלימות נגד נשים] מספר אנשי הצוות שנשכרו

¹² Lina Hundaileh in Heideman, *supra* note 11, at 17.

¹³ Tina Wallace and Helen Baños Smith, "A Synthesis of the Learning from the Stop Violence Against Women Campaign 2004-10" Amnesty International (2010) at 15 available at <http://files.amnesty.org/archives/FINAL%20SVAW%20REVIEW%20SYNTHESIS%20act770082010-en-2.pdf>.

¹⁴ *Id.* at 16.

¹⁵ *Id.*

¹⁶ *Id.*

לעבוד בתוכנית ובזכויות נשים ירד משמעותית"¹⁷. ההמלצה העיקרית בהערכה הייתה כי "ישנו צורך דחוף לתוכנית ברורה שתבטיח שאמנסטי ייקח את נושא זכויות הנשים ברצינות"¹⁸.

בנוגע ל-HRW, אין מקרה שמדגים טוב יותר את הגישה "הרכה" של הארגון כלפי נושאי נשים באזור המזרח התיכון וצפון אפריקה כמו פעילויות הארגון בערב הסעודית. HRW מכיר בעובדה שמצב הנשים בערב הסעודית הוא כזה שלא ניתן ללמד עליו זכות,¹⁹ עם זאת ועל אף ההכרה הזו, הארגון פעל מעט מאד להובלת קמפיינים משמעותיים בנושאי הליבה הבסיסיים הקשורים לנשים בממלכה. במקום זאת, בחר הארגון להתמקד בנושאים בעלי חשיבות פחותה יחסית, היכולים לזכות בתשומת לב תקשורתית אך בעלי השפעה מועטה אם בכלל על הפסקת ההתעללות השיטתית.

הדיווחים של HRW לגבי ערב הסעודית גם כללו ניתוחים לגבי נחיצותה של מערכת האפוסטרופסות המדכאת במסגרת המשפט המוסלמי – דיון שלא היה עולה על הדעת בדו"חות של HRW לגבי זכויות ההומוסקסואלים או לגבי הפלות במדינות קתוליות לדוגמא. בנוסף, דיווחי הארגון לגבי ערב הסעודית במקרים רבים אינם כוללים רטוריקה הקוראת באופן תקיף ודחוף לשינויים, אך כן כוללים שבחים לרפורמות המינוריות והשוליות ביותר. בניגוד להמלצות בדו"חות לגבי ארה"ב, ישראל ומדינות אחרות, אין בדו"חות כל קריאה להתערבות של מדינות אחרות או של מוסדות בינלאומיים, קריאה להקמת וועדות חקירה בינלאומיות, החלת סנקציות ואמברגו בינלאומיים, או דרישה לתביעות בינלאומיות ואמצעים חזקים אחרים.

גישה זו משולבת בהצהרות פוגעניות מצד הנהגת HRW, כולל מנהל הארגון קן רות' שטען כי

"מבין כל הרפורמות הסעודיות החדשות לגבי נשים - הצבעה בבחירות המוניציפליות, האולימפיאדה - תפקיד משמעותי יותר בשוק העבודה, אפילו אם ייערך בהפרדה מגדרית, יהיה המשמעותי ביותר"²⁰. (ההדגשה אינה במקור)

לא יעלה על הדעת שרות' היה יוצא בהצהרות דומות לגבי אפרו-אמריקאים או קבוצות מיעוטים אחרות.

הפן המטריד ביותר בגישה הרכה של HRW, הוא שמתקבל הרושם שהיא מתרחשת במקביל לאסטרטגיה חדשה, בה הארגון מגייס כספים בקרב האליטות במדינות המפרץ. תכנית מימון זו מעלה שאלות רבות לגבי ההשפעה של תרומות שכאלה על סדרי העדיפויות וסדר היום של HRW, כמו גם לגבי המחויבות של הארגון לעקרונות אתיים ומוסריים.

לסדרי העדיפויות המעוותים האלה ישנם השפעות שליליות רבות. ראשית, בתוך המסגרות הפוליטיות של האו"ם, משטרים רודניים משתלטים במקרים רבים על סדרי היום ומקדמים

¹⁷ *Id.* at 16.

¹⁸ *Id.* at 17.

¹⁹ Human Rights Watch, *World Report 2013: Saudi Arabia* (2013) available at <http://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/saudi-arabia?page=1>.

²⁰ Kenneth Roth, (@KenRoth), Twitter, September 11, 2012.

השוואות בלתי-מוסריות בין מדיניות הדיכוי של הממשלות האלה לבין המדיניות של הדמוקרטיות המערביות. אמנסטי ו-HRW מזינים את הדינמיקה הזו בגופים הבינלאומיים האלה בכיסוי חסר הפרופורציות של המערב, יחד עם חוסר היכולת להוציא לפועל קמפינים מתמשכים לקידום זכויות הנשים. תופעה זו מאפשרת למשטרים אלה לחמוק מביקורת ומחסנת אותם מהצורך להשיב למבקרים שלהם. בנוסף, היא תומכת בתירוצים שמשטרים אלה מספקים כי זכויות האישה הן "פסאדה דמוקרטית", או ראיות ל"אימפריאליזם מערבי".²¹

שנית, הגישה הרכה של אמנסטי ו-HRW לגבי הפרות זכויות אדם, השבחים המוגזמים של הארגונים לרפורמות המינוריות ביותר ותמיכתם במשטרים שעונים את זכויות הנשים שירתו את המשטרים האוטוריטאריים האלה המנסים להשיג לגיטימציה ואמינות.

שלישית, בכך שהארגונים מנתחים את ההפרות במסגרת המשפט האסלאמי, מתייחסים אליהן באופן מינימלי, ואינם פועלים לגנות אותן מחשש מלהצטייר כ"אסלאמופובים", הם תומכים בניסיונות של משטרים במזרח התיכון לדכא את הביקורת עליהן במסווה של "כיבוד הדת" ומאפשרים להם לפעול נגד חופש הביטוי.

רביעית, חוסר פעילותם של הארגונים HRW ואמנסטי למען נשים יכול לגרום לנזק בל ישוער לארגוני נשים שצומחים מהשטח. תמיכה על-ידי ארגונים בינלאומיים חזקים היא חיונית להצלחתם של קמפינים מטעמם של ארגונים מקומיים קטנים יותר, שאין להם את המשאבים ואת היכולת ליצור שיתופי פעולה בינלאומיים. כפי שצוין ב-2004 בדו"ח הפיתוח האנושי הערבי "המשאבים והעוצמה של ארגוני הנשים אינם מספקים כדי להשפיע כל מצב סוציו-פוליטי מורכב שכזה לבדן, מה שמאשר שהמאבק למען שחרור האישה הוא מאבקן של החברות הערביות בכללותן".²²

בנוסף, ההמעטה בחשיבות ההפרות האלה וניפוח הרפורמות מעבר לכל פרופורציה חותר גם תחת הפעילות של ארגונים מקומיים. התקשורת ומקבלי ההחלטות יכולים להתעלם מסוגיות שאינן נמצאות על סדר היום של HRW ואמנסטי. במלים אחרות, אם אמנסטי ו-HRW אינם מדברים על העניין, כנראה שהוא לא חשוב. עם זאת כפי שציין רון, ההשפעה האפקטיבית ביותר של אמנסטי ו-HRW היא לרוב באזורים "הרחק ממוקד ההתעניינות העיקרי של התקשורת".²³

משמעות דבר זה היא שסדרי העדיפויות וסדרי היום שנקבעים על-ידי הארגונים הבינלאומיים מקבלים קדימות על פני העדיפויות וסדרי היום של הארגונים המקומיים שמודעים בצורה טובה יותר לנושאים הדחופים, ומושפעים מהם. הגישה של אמנסטי ו-HRW יכולה גם להציב פעילים

²¹ United Nations Development Programme, "The Arab Human Development Report 2005," New York, 2006 available at <http://www.arab-hdr.org/publications/other/ahdr/ahdr2005e.pdf> at 22

²² The Arab Human Development Report 2005: Towards the Rise of Women in the Arab World. UNDP. 2005. <http://www.arab-hdr.org/publications/other/ahdr/ahdr2005e.pdf> At 12

²³ Shaping the Northern Media's Human Rights Coverage, 1986–2000, Howard Ramos, James Ron, Oskar N. T. Thoms, Journal of Peace Research, vol. 44, no. 4, 2007 p 385-406, <http://www.jamesron.com/AcademicPubs/ShapingNorthernMediaHRCoverage.pdf> at 399

מקומיים בסכנה: אם הבעיות האמתיות נדחקות לשוליים והקהילה הבינלאומית והתקשורת מתעלמת מהן, מנגנוני פיקוח ובקרה בעניינים אלה ילכו ויפחתו. משטרים אוטוריטאריים יכולים גם למנף את השבחים מצדם של ארגונים לא-ממשלתיים כדי לקדם נרטיב של רפורמה בעוד שבשטח אלה שחולקים על הערכה זו נתונים להתקפות.

חמישית, ניתן גם לטעון כי הכישלון של אמנסטי ו-HRW לפעול למען זכויות הנשים במזרח התיכון כפי שהם פועלים בנושאים הנוגעים למערב מהווה סוג של גזענות. בכך שהם אינם מקדמים נורמות בינלאומיות של זכויות אדם באופן שווה ואוניברסאלי בכל המדינות בעולם, אמנסטי ו-HRW משדרים מסר שמשטרים אוטוריטאריים אינם מסוגלים לספוג ביקורת חריפה ולכן יש להגן עליהם מפניה; שנשים ותומכיהן במזרח התיכון אינן זכאיות לחירויות ולזכויות הפוליטיות שנשים במערב נהנות מהן; שהן אינן זכאיות לאותה פעילות פוליטית תקיפה מהן נשים מערביות נהנות; ושנשים במזרח התיכון חייבות להיות כפופות לתרבויות פונדמנטליסטיות ולמשטרים אוטוריטאריים שמשתמשים בדת כדי לדכא את זכויות הנשים.

לבסוף, אמנסטי ו-HRW אינם עומדים בציפיות תורמיהם אשר רוצים שכספיהם ישמשו לקידום זכויות האדם באופן אוניברסאלי בהתאם למנדט הארגונים. תורמים אינם מודעים לכך שכספיהם משמשים לקידום מטרות פוליטיות צרות שלמעשה תומכות במשטרים האוטוריטאריים.

הגישה הנוכחית לזכויות נשים תורמת לפוליטיזציה של זכויות האדם ולדילול המתמשך באוניברסאליות שלהן. הצבת זכויות נשים בראש סדרי העדיפויות של הארגונים האלה, יאפשר להם תפקיד משמעותי יותר בקידום רפורמה במזרח התיכון, ובכך אולי להוביל לפריחתו של אביב ערבי אמיתי.

לקריאת הדו"ח המלא בשפה האנגלית:
<http://www.ngo-monitor.org/secondclass.pdf>